Muistiliiton lausunto:

HE 16/2018 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Muistiliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksen 16/2018 vp oikeusturvaa ja muutoksenhakua koskevasta sääntelystä.

Johdanto

Muistisairautta sairastavat ihmiset ovat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden merkittävä asiakasryhmä. Kognition vajausta esiintyy lähes kaikilla vanhuspalvelujen asiakkailla. Asiakkaiden taustalta löytyy useimmiten myös muistisairauden diagnoosi. Keväällä 2015 vanhuspalveluiden asiakkaista muistisairauden diagnoosi oli

- 40 prosentilla säännöllisen kotihoidon asiakkaista
- 75 prosentilta vanhainkotien ja tehostetun palveluasumisen asukkaista
- 62 prosentilta terveyskeskuksen pitkäaikaisosastojen asukkaista.

Vanhusten ympärivuorokautista hoivaa tarjoavien asumispalveluiden asiakkaista lähes kaikki (95 %) ovat muistioireisia, vaikka diagnoosi on asetettu ”vain” kolmelle neljästä. (Muistibarometri 2015, THL, Muistiliitto)

Muistiliiton lausunto

Muistiliitto esittää muistisairaiden henkilöiden näkökulmasta seuraavat huomiot ja huolenaiheet hallituksen esitykseen:

83§ Muutoksenhaku

Muutoksenhakua koskeva sääntely on hallituksen esityksessä kirjoitettu varsin vaikeasti ymmärrettävällä tavalla. Ennen kaikkea jaottelu maakuntavalituksen ja hallintovalituksen käyttöalan välillä tekee sääntelystä yhä monimutkaista ja vaikeasti tulkittavaa. Näin monimutkaisessa sääntelyssä asiakkaat ovat muutoksenhaussa ohjeistavien viranomaisten osaamisen varassa, sillä asiaan perehtymätön yksityishenkilö ei pysty välttämättä lain perusteella arvioimaan, mitä muutoksenhakukeinoa hänen tulisi käyttää. Muutoksenhakukeinojen tehokas käyttäminen edellyttää siten viranomaisten syvällistä perehdyttämistä uuteen sääntelyyn.

25§ Asiakasseteli ja tähän liittyvät oikeusturvakeinot

Kiinnitämme huomiota hallituksen esityksen perusteluissa esitettyyn koskien oikeusturvakeinoja. Asiakassetelin antamisen katsotaan perusteluissa olevan tosiasiallista hallintotoimintaa, josta ei tehdä muutoksenhakukelpoista päätöstä. Ainoa oikeusturvakeino, joka asiakkaan käytössä tällöin on, on 82§ mukainen asian vieminen maakunnan käsiteltäväksi.

5 luvun sääntelyssä koskien asiakassetelin käyttöä ei käy ilmi, onko maakunnan liikelaitoksella asiakasseteliä antaessaan harkintavaltaa sen suhteen, minkä suuruisena asiakasseteli annetaan. Mikäli harkintavaltaa asiakassetelin arvon suhteen tässä vaiheessa on, on kyse asiakkaan oikeutta koskevasta asiasta, jossa hänelle tulisi turvata muutoksenhakumahdollisuus.

Asiakassetelin arvo vaikuttaa suoraan siihen, millainen kustannus tietystä palvelusta asiakkaalle aiheutuu. Pahimmillaan riittämättömäksi mitoitettu asiakasseteli saattaa tosiasiallisesti estää asiakasta saamasta hänelle myönnettyjä palveluita palvelusuunnitelmassa määritellyllä tavalla ja laajuudessa (kts. esim. nykyisen palvelusetelijärjestelmän osalta, EOAK 1101/2016, Henkilökohtaisen avun järjestäminen). Tällaisessa tilanteessa asiakkaan oikeusturvan tehokas turvaaminen edellyttää muutoksenhakumahdollisuutta. Asiakassetelin arvon määrittämistä voi myös verrata asiakasmaksun määräämiseen, sillä molemmissa tilanteissa päätös vaikuttaa siihen, millaiset kustannukset asiakkaalle itselleen palvelun käytöstä aiheutuu. Asiakasmaksun suuruudesta on nykyisen lainsäädännön puitteissa tehtävä muutoksenhakukelpoinen päätös. Onkin perusteltua, että myös asiakassetelin arvosta tehdään vastaavasti muutoksenhakukelpoinen päätös.

Jos kuitenkin asiakassetelin arvo määritellään jo sosiaalipalvelun myöntämistä koskevan päätöksen yhteydessä, eikä maakunnan liikelaitoksella asiakasseteliä antaessaan ole enää harkintavaltaa tämän kysymyksen suhteen, ei erillinen päätös asiakassetelin antamisesta ole tarpeellinen.

Helsinki 30.5.2018

Eila Okkonen
Toiminnanjohtaja

Anna Tamminen
järjestöjohtaja

Muistiliitto ry on valtakunnallinen keskusliitto, joka toimii muistisairaiden ja heidän läheistensä kansanterveys-, potilas- ja edunvalvontajärjestönä. Liiton tarkoituksena on edistää heidän elämänlaadun ja hyvinvoinnin yleisiä edellytyksiä. Muistiliitolla on 44 jäsenyhdistystä, joilla on 17 maakunnallista Muistiluotsia, asiantuntija- ja tukikeskusta ja yli 14 500 henkilöjäsentä.

Muistiliiton kommentit pohjautuvat muistisairaiden ja heidän läheistensä kanssa tehtyyn kehittämistyöhön, joka viestii ja välittää heidän autenttisia kokemuksiaan, tarpeitaan ja tahtoaan.
